

Kauhutunnelman ylläpito H.P. Lovecraftin kauhukirjallisuudessa

5.4.2006
Ville-Valtteri Tiittanen
Kilteri
9B
Maija Leppänen

Kauhutunnelman ylläpito H.P. Lovecraftin kauhukirjallisuudessa

1	Johdanto	1
2	H.P. Lovecraft	2
3	Kauhutunnelman ylläpitokeinot	2
4	Kirjoissa esiintyviä mytologisia olentoja	4
	4.1 Suuret Muinaiset	4
	4.2 Syväläiset	5
5	Yhteenveto	7
6	Lähteet	8

1. Johdanto

Aiheenani on kauhutunnelman ylläpito H.P. Lovecraftin kauhukirjallisuudessa.

Aluksi erittelen erilaisia keinoja joilla kauhutunnelmaa pidetään yllä. Niistä eniten käytettyjä ovat erilaiset ylliluonnolliset tapahtumat ja olennot. Sen jälkeen esittelen muutamia olentoja ja kerron lyhyesti juonta lähdekirjallisuudessani olleista novelleista, joissa kyseiset olennot esiintyvät, ja kuinka henkilöt suhtautuvat niihin.

Käytän lähteinä kolmea H.P. Lovecraftin romaania tai novellikokoelmaa; ”Kauhun kynnyks”, ”Temppeli ja muita kertomuksia” ja ”Kuiskaus pimeässä” sekä Wikipediaa.

2. H.P. Lovecraft

H.P. Lovecraft syntyi Providencessa, Rhode Islandin osavaltiossa Yhdysvalloissa vuonna 1890. Hänen isänsä tuli vuonna 1893 parantumattomasti mielisairaaksi, ja poika muutti äitinsä kanssa isoisän luo. Lovecraftista kehittyi varhaiskypsä ja sairaalloinen, eikä hän koskaan saanut koulusta päästötodistusta. Hän ei koskaan mennyt vakituiseen työhön, mutta oli ahkera kirjoittaja ja kirjoitti useisiin lehtiin juttuja eri aloilta.

Lovecraft alkoi vähitellen saada palkkioita kirjoituksistaan. Hän alkoi kirjoittaa kauhunovelleja ”Weird Tales”-lehteen vuodesta 1919 alkaen. Mainitussa lehdessä ilmestyivät useimmat hänen 51:stä kauhunovellistaan.

Lovecraft ei saavuttanut eläessään mainittavaa suosiota. Hän kuoli syöpään vuonna 1937. Hänen ystävänsä August Derleth ja Donald Wandrei perustivat ”Arkham House”-nimisen kustantamon julkaisemaan Lovecraftin tuotantoa.

Lovecraftista kehittyi vähitellen kulttihahmo kauhukirjallisuudessa. Hänen novellikokoelmansa ovat levinneet yhä uusina painoksina ympäri maailmaa, ja useat kirjailijat ovat jatkaneet Lovecraftin kehittämää teemoja kuten Cthulhu-mytologiaa.

3. Kauhutunnelman ylläpitokeinot

Lovecraft pitää teoksissaan yllä kauhutunnelmaa useilla kauhukirjallisuudelle tyypillisillä keinoilla. Esimerkiksi kirjassa ”Charles Dexter Wardin tapaus” Charles Wardia, jonka ruumiin tämä esi-isä on ottanut hallintaansa, hoitava tri. Willett luulee yhä Charlesin olevan oma itsensä, ja Charlesin kadonneen apulaisen, tri. Allenin, olevan hullu, joka lähettelee kirjeitä toisille hulluille Joseph Curwenin nimellä. Kun Charlesin huvilalle tulevissa kirjeissä, jotka tietenkin takavarikoidaan, kehoitetaan ”Curwenia” tappamaan ”poika”, tri. Willett luulee tämän tarkoittavan, että kadonneelle

tri. Allenille annetaan käsky tappaa Charles Ward, vaikka todellisuudessa Curwenin käsketään ottaa pojan ruumis hallintaansa. Tällaista lukiessa tuskailee koko ajan, mikseivät ”ne”, päähenkilöt, tajua asioiden oikeaa laitaa. Yleensä nämä tajuvat sen vasta silloin, kun lukija luulee sen olevan liian myöhäistä.

Myös toisenlaisia keinoja käytetään. Usein erilaisten ylikuonnollisten olentojen näkeminen tai kuuleminen saa rohkeat miehet, jotka joko eivät ole aikaisemmin pyörtyneet tai kehuvat, etteivät pelkää mitään, pyörtymään tai lamaantumaaan kauhusta. Kulkiessaan Joseph Curwenin vanhan huvilan, johon Charles on muuttanut, alaisissa katakombeissa etsimässä tämän laboratoriota tri. Willett kuulee, että kymmenisen metriä rei'itetyn lattian alla on olentoja, jotka kirkuvat raivosta hänen kulkiessaan niiden ylitse. Hän nostaa yhtä lattialaattaa nähdäkseen jonkun olennoista, mutta uskaltautuessaan vilkaisemaan sitä hän järkyttyy sanoin kuvaamattomasti:

”Toisella vilkaisullaan Willett näki juuri sellaisen hahmon tai olevaisen, sillä sen jälkeen hän oli muutaman silmänräpäyksen ajan epäilemättä yhtä täydellinen mielipuoli kuin kuka tahansa tri Waiten yksityissairaalan potilas. Taskulamppu kirposi hänen kädestään josta oli kadonnut kaikki lihasvoima ja hermoratojen hallinta eikä hän kuullut leukojen rusahtelua joka kertoi lampun kohtalosta kuopan pohjalla. Hän kirkui ja kirkui ja kirkui äänellä jonka kimeää paniikkia yksikään hänen tuttavansa ei olisi tunnistanut ja vaikka hän ei pystynytäkään nousemaan jaloilleen, hän ryömi ja kieri epätoivon vimmallalla pois kostealta lattialta jolla kymmenet manalan kaivot syytivät ilmoille käheää valitusta ja kiljaisuja vastaukseksi hänen omiin hysteerisiin huutoihinsa.”
(H.P. Lovecraft, ”Charles Dexter Wardin tapaus”)

Tämä saa lukijan ihmettelemään, mikä voi olla niin kaameaa, että sen näkeminen saa järkyttymään tällä tavalla ja miten niiden ”isäntä”, vaikka onkin ne laboratoriossaan luonut, pystyy sietämään niitä teräshermoisen tohtorin järkyttyessä puolikuoliaaksi pienestä vilkaisusta.

Eräs vähemmän käytetty keino on hivuttaa asioita liiankin hitaasti eteenpäin. Tätä käytetään esimerkiksi novellissa ”Pickmanin malli” (ilmestynyt suomeksi kirjassa ”Temppeli ja muita kertomuksia”, 1988), jossa kertoja alkaa jännittävissä kohdissa kuvailla tapahtumia ja ajatuksiaan liiankin tarkasti, vaikka lukija tahtoisi jo tietää, mitä seuraavaksi tapahtuu:

”Se kuului taas, ja äänekkäämpänä. Siinä oli mukana kajahtelua ikäänkuin puu olisi pudonnut kauempana kuin aikaisemmin. Sen jälkeen seurasi terävää narisevaa ääntä, Pickmanin karjuma siansaksaa ja korvat lukkoon lyövä pamahdussarja revolverin kaikkien kuuden panoksen räjähtäessä peräperää näytösluonteisesti niin kuin leijonan kesyttäjää saattaisi tulittaa ilmaan tehdäkseen vaikutuksen. Tukahtunut kiljaisu tai räjäkäisy tai mätkähdys. Sitten lisää puun ja tiilen natinaa, tauko ja oven avautuminen – mikä, sen tunnustan sai minut säpsähtämään rajusti. Pickman palasi savuavine aseineen, kirotten ylensyöneitä rottia, jotka olivat vanhan kaivon riesana.”

(H.P. Lovecraft, ”Pickmanin malli”; ”Temppeli ja muita kertomuksia”, sivu 96)

Lovecraftin pitää useimmiten kauhutunnelmaa yllä juuri erilaisten olentojen ja yliluonnollisten tapahtumien avulla.

4. Kirjoissa esiintyviä mytologisia olentoja

Lovecraftin kirjallisuudessa esiintyy kymmeniä erilaisia olentoja. Osa näistä on lainattu eri kulttuureista ja mytologioista, kuten ghoulit tai Lovecraftin omaa keksintöä, kuten syväläiset. Yleisimmin esiintyvät olennot ovat syväläiset ja ghoulit sekä palvonnan kohteena Suuret Muinaiset, mutta usein kirjoissa esiintyy myös erilaisia nimeämättömiä olentoja.

4.1 Suuret Muinaiset

”Näistä mahtavista voimista tai olennoista saattaa mahdollisesti joku vielä olla jäljellä... Se joku on peräisin mittaamattoman kaukaiselta ajalta, jolloin... tietoisuus kenties ilmeni hahmoina ja muotoina, jotka aikaa sitten ovat väistyneet kehittyvän ihmisyyden tieltä... Näistä hahmoista vain runous ja legendat ovat säilyttäneet häilyvän muiston ja kutsuneet niitä jumaliksi, hirviöiksi, mitä erilaisimmiksi taruolennoiksi...”

(H.P. Lovecraft, ”Cthulhun kutsu”; ”Kuiskaus pimeässä”, sivu 66)

Suuret Muinaiset, joista yleisimmin esiintyviä ovat Cthulhu, Hastur, Abhoth, Tsathoqqua ja Ithaqua, ovat joukko jumalolentoja, joita johtaa kammottava Cthulhu. Cthulhu ja hänen palvelijansa nukkuvat R'lyehin uponneessa kaupungissa. Kun tähtien asento on oikea, Cthulhu herää ja aiheuttaa hävitystä koko maailmassa. Varmaankin juuri tästä syystä Suuret Muinaiset esitetään lähes aina vain

palvonnan kohteina taikka unissa. Yleensä vain Suurta Muinaista esittävän patsaan näkeminen riittää herättämään ihmisissä sanoin kuvaamatonta kauhua.

Novellissa ”Cthulhun kutsu” (ilmestynyt suomeksi kirjassa ”Kuiskaus pimeässä”, 1989) norjalaiset merimiehet löytävät R'lyehin, joka on noussut merestä. He lähtevät tutkimaan saarella olevia omituisia raunioita ja saavat vahingossa Cthulhun heräämään unestaan. Vain kaksi pääsee pakoon. Koska he eivät pääsisi pakoon tarpeeksi nopeasti, toinen heistä kääntää laivan ja ajaa Cthulhun lävitse. He pääsevät pakoon, koska Cthulhulla menee jonkin aikaa koota itsensä. Molemmat merimiehet ovat menettäneet järkensä nähtyään Cthulhun omin silmin ja toinen ainoastaan valmistaa silloin tällöin ruokaa ja pitää höyrynpainetta yllä, kunnes laiva löydetään ajelehtimasta keskeltä merta. Vain toinen merimies on elossa. Kun saarelle palataan, se on uponnut mereen ja Cthulhu sen mukana.

4.2 Syväläiset

”Luulen että olentojen hallitseva väri oli harmaanvihreä, vaikkakin niiden vatsa oli valkoinen. Ne olivat enimmäkseen kiiltäviä ja liukkaita, mutta selät olivat suomuiset. Muoto muistutti hämärästi ihmistä, mutta pää oli kalan pää ulkonevine mulkosilmineen, jotka eivät hetkeksikään sulkeutuneet. Kaulan sivuilla oli sykkivät kidukset, ja pitkät käpälät olivat räpylämäiset. Ne hyppivät säännöttömästi; joskus kahdella, joskus neljällä jalalla. Olin jotenkin iloinen, ettei niillä ollut enempää kuin neljä raajaa. Kurnuttavat, haukkuvat äänet, joita selvästi käytettiin puheen muodostamiseen, ilmaisivat kaikkia synkkiä vivahteita, jotka puuttuivat niiden jähmeästi tuijottavista kasvoista.”
(H.P. Lovecraft, ”Varjo Innsmouthin yllä”; ”Kuiskaus pimeässä”, sivu 58)

Syväläiset ovat nimensä mukaisesti syvällä meressä asuva rotu, joka kykenee myös selviytymään maalla. Ne ovat kuolemattomia, jos ne eivät kuole väkivaltaisesti.

Novellissa ”Varjo Innsmouthin yllä” (ilmestynyt suomeksi kirjassa ”Kuiskaus pimeässä”, 1989), Innsmouthilaiset alkavat uhrata ihmisiä syväläisille, ja saavat näiltä vastineeksi kalaa ja kultaesineitä. Syväläiset alkavat kuitenkin vaatia, että Innsmouthilaiset lisääntyvät heidän kanssaan jolloin jälkeläiset siirtyvät mereen kasvattamaan syväläisten lukumäärää. Aluksi tätä vastustetaan, mutta vuonna 1846 syväläiset tappavat suurimman osan kaupungin väestöstä, ja eloon jääneiden on suostuttava niiden vaatimuksiin. Naapurikaupunkien asukkaat alkavat kaihtaa Innsmouthia sen asukkaiden poikkeavan ulkonäön ja siellä tapahtuvien ”outojen

asioiden” takia.

Vuosia tämän jälkeen, 1927 muuan täysi-ikäiseksi tulooan kiertomatalla Uuteen Englantiin juhlistava nuori mies päättää käydä matkallaan myös Innsmouthissa. Täällä eräs vanha, ennen vuotta 1846 syntynyt mies, Zadok Allen kertoo kuitenkin tälle totuuden siitä, mitä on tapahtunut Innsmouthissa. Mies ei usko häntä, vaan kuvittelee tämän tulleen vanhuudenhöperöksi. Hän kuitenkin saa syväläiset peräänsä ja pakenee kauhun vallassa ja pyörtyy ”ääntäkään päästämättä” nähdessään, että hänen takaa-ajajansa eivät ole ihmisiä. Lehdistökin saadaan hiljaiseksi vain näyttämällä valituille toimittajille muutamia ruumiita.

5. Yhteenveto

H.P. Lovecraft pitää kirjallisuudessaan kauhutunnelmaa yllä pääasiassa yliluonnollisten olentojen ja tapahtumien avulla. Yleisimmin esiintyviä ovat syväläiset ja ghoulit sekä Suuret Muinaiset, jotka ovat enimmäkseen palvonnan kohteena ja jossain määrin unissa.

Suuret Muinaiset ovat Cthulhun johtama joukko jumalolentoja, muun muassa Cthulhu, Ithaqua, Abhoth, Tsathoqqua ja Hastur. Yleensä vain Suurta Muinaista esittävän patsaan näkeminen riittää herättämään ihmisissä sanoin kuvaamatonta kauhua.

Syväläiset ovat nimensä mukaisesti syvällä meressä asuvia kalan ja sammakon risteytyksiltä vaikuttavia lähes kuolemattomia olentoja. Kuten muidenkin olentojen, syväläisten näkeminen ensi kertaa riittää saamaan ihmiset paniikkiin tai pyörtymään.

6. Lähteet

- Lovecraft, H.P. ”Kuiskaus pimeässä”, suomeksi 1989 (Novellit: ”Varjo Innsmouthin yllä”; 1931, ”Cthulhun kutsu”; 1926, ”Dunwichin hirviö”; 1928, ”Kuiskaus pimeässä”; 1930)
- Lovecraft, H.P. ”Temppeli ja muita kertomuksia, suomeksi 1988 (Novellit: ”Dagon”; 1919, ”Unen seinämän takana”; 1919, ”Herbert West – Elvyttäjä”; 1922, ”Ajokoira”; 1924, ”Temppeli”; 1925, ”Kuusuo”; 1926, ”Ulkopuolinen”; 1926, ”Pickmanin malli”; 1927, ”Viileää ilmaa”; 1928, ”Iranonin etsintä”; 1935, ”Hän, joka tuli käymään”; 1937, ”Kuvasta tekoihin”; 1919)
- Lovecraft, H.P. ja Derleth, August ”Kauhun kynnyks”; 1945, suomeksi 1993
- ”Cthulhu Mythos – Wikipedia, free encyclopedia”, 23.3.2006;
http://en.wikipedia.org/wiki/Cthulhu_Mythos
- ”Cthulhu-mytologia – Wikipedia”, 23.3.2006; <http://fi.wikipedia.org/wiki/Cthulhu-mytologia>
- ”Deep One – Wikipedia, free encyclopedia”, 23.3.2006;
http://en.wikipedia.org/wiki/Deep_One